

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ АГРАРНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ЄС

Пахомова А. О. к. ю. н.

Україна, м. Біла Церква, Білоцерківський національний аграрний університет

DOI: https://doi.org/10.31435/rsglobal_ijitss/01062018/5728

ARTICLE INFO

Received 29 April 2018

Accepted 26 May 2018

Published 01 June 2018

KEYWORDS

agrarian science,
innovations,
agrarian policy,
scientific research,
agrarian sphere

ABSTRACT

The article analyzes the theoretical and legal aspects of the EU agrarian innovation policy considers the factors of development of agricultural production and identifies difficulties hindering positive dynamics.

Scientific research determines factors of increasing economic efficiency, including assistance of various international unions, clear agricultural stimulation policy, incentive innovations, use of advanced technologies in the modernization of production processes, promotion of personnel skills development. The priority directions of development of the agrarian economy on the basis of EU research and innovations are determined.

The main source of solving problems in the agricultural sector of the EU is the creation of new knowledge for increasing the competitiveness and sustainability of the industry. It is also considered necessary to ensure the sustainable use of resources and eco-system services, food security, the ability to provide agricultural enterprises with increased and diversified production. These and other issues are relevant due to innovations and knowledge economics.

© 2018 The Author.

Сільськогосподарські дослідження та інновації мають велике значення для забезпечення продовольчої безпеки на тривалий термін, спрямований на екологічну стійкість і стійкість конкурентоспроможності наземних базових виробництв для харчових та непродовольчих систем, а також для посилення стійкого зростання сільських територій в цілому.

Основним джерелом вирішення проблем аграрного сектору ЄС вважає створення нових знань для підвищення конкурентоспроможності та стійкості галузі. Також за необхідне вважається забезпечення сталого використання ресурсів і еко-системних послуг, забезпечення продовольчої безпеки, можливість надати сільськогосподарським підприємствам збільшити і диверсифікувати своє виробництво. Ці та інші питання мають актуальність завдяки інноваціям та економіці знань.

ЄС переслідує три мети спільної сільськогосподарської політики: забезпечення життєздатного виробництва продуктів харчування; забезпечення сталого управління природними ресурсами і боротьби зі зміною клімату і сприяння збалансованого територіального розвитку. Забезпечення цих завдань вимагає створення, поширення і впровадження нових знань, нових технологій, нових продуктів і нових способів організації, вчитися або співпрацювати [1].

Політика ЄС в області розвитку сільських територій допомагає сільським районам ЄС задовольняти широке коло економічних, екологічних і соціальних потреб XXI століття. Так званий «другий стовп» - Спільна сільськогосподарська політика (CAP) доповнює систему прямих виплат фермерам та забезпечує заходи з управління сільськогосподарськими ринками. Політика в галузі сільського господарства розділяє ряд цілей з іншими європейськими структурними та інвестиційними фондами.

Держави-члени і регіони розробляють свої програми розвитку сільських територій на основі потреб їх географічного положення та виділяють за основу наступні загальні пріоритети:

– сприяння передачі знань та інновацій в сільському господарстві, лісовому господарстві та сільських територіях;

– підвищення життєздатності та конкурентоспроможності всіх видів сільського господарства, а також сприяння інноваційним технологіям фермерських господарств та сталого лісокористування;

- просування організації харчового ланцюга, добробуту тварин та управління ризиками в сільському господарстві;
- відновлення, збереження і зміцнення екосистем, пов'язаних з сільським та лісовим господарством;
- підвищення ефективності використання ресурсів і підтримки переходу до низьковуглецевої і кліматично стійкої економіки в сфері сільського господарства, продовольства та лісового господарства;
- сприяння соціальній інтеграції, скорочення масштабів убогості та підвищення економічного рівня розвитку в сільських територіях [2].

Пріоритети розвитку сільських територій ЄС можна поділити на «фокусні області». Наприклад, пріоритет щодо ефективності використання ресурсів включає в себе цільові області «скорочення викидів парникових газів і аміаку з сільського господарства» і «сприяння збереженню і секвестрації вуглецю в сільському і лісовому господарстві».

В рамках своїх програм держави-члени або регіони встановлюють кількісні цільові показники щодо цих цільових областей. Потім вони визначають, які заходи вони будуть використовувати для досягнення цих цілей і скільки коштів вони будуть виділяти для кожних конкретних заходів.

Європейське інноваційне партнерство щодо сільськогосподарської продуктивності та сталого розвитку (EIP-AGRI) було створено як новий спосіб допомоги аграрній сфері та лісовому господарству з метою підвищення продуктивності, стійкості. Основною метою такого партнерства стала здатність вирішення сучасних проблем, таких як жорстка конкуренція, високі нестабільні ринкові ціни, зміна клімату та погіршення екологічних умов. EIP-AGRI зосереджується на формуванні партнерських відносин шляхом поєднання спеціалістів різних професійних сфер в мережі EIP-AGRI через чисельні заходи шляхом створення різноманітних фокус-груп. Різні суб'єкти, пов'язані із інноваційним розвитком аграрної сфери – фермери, радники, дослідники, агропромислові підприємства, громадські організації та інші зацікавлені сторони – працюють разом, генеруючи ідеї та перетворюючи існуючі знання в інноваційні рішення та конкретні результати досліджень, які можуть реально застосовуватись на практиці. Приєднавшись до команди, всі залучені учасники досягають результатів швидше. EIP-AGRI активно допомагає поширювати важливі нові та існуючі знання про інновації та сільське господарство в усьому ЄС [3].

Європейське інноваційне партнерство в галузі сільського господарства працює над зміцненням конкурентоспроможного та сталого аграрного сектору та лісового господарства. Така діяльність сприяє забезпеченню безперебійного постачання продовольства, кормів та біоматеріалів розвиваючи свою роботу в гармонії з основними природними ресурсами, від яких напряму залежить рівень сільського господарства та лісництва.

Різні типи доступних джерел фінансування можуть допомогти почати сільськогосподарський інноваційний проект, серед яких гранти, що забезпечуються Політикою європейського сільського розвитку або дослідницькою та інноваційною програмою Горизонт 2020. EIP-AGRI сприяє інтеграції різних потоків фінансування, з тим щоб вони вносили спільний внесок в досягнення однієї і тієї ж мети і не дублювали результати.

«Горизонт-2020» прагне одночасно підвищити продуктивність і стійкість сільського господарства та лісового господарства при одночасному зміцненні пов'язаної харчової та непродовольчої промисловості. Він також націлений на розширення прав і можливостей сільських громад для стимулювання диверсифікації економіки і надання екосистемних послуг [4].

Підвищення продуктивності, а також здатність рослин, тварин і виробничих систем адаптуватися до швидко мінливих умов і клімату з усе більш дефіцитними природними ресурсами. Результуючі інновації допоможуть перейти до ресурсозберігаючих мереж сільського господарства і продовольства та кормів, які споживають менше ресурсів.

Сприяння кращому розумінню складних взаємодій між первинними системами виробництва і послугами екосистем. Підтримка надання цих суспільних благ і послуг за допомогою надання управлінських рішень, інструментів підтримки прийняття рішень і оцінки їх ринкової та неринкової вартості.

Зміцнення потенціалу сільських громад в області виробництва і надання послуг екосистем. Сприяння економічній диверсифікації, забезпечення належних відносин між сільськими і міськими районами, а також сприяння обміну знаннями, демонстрації, інновацій та їх поширенню. Вони будуть підтримувати розробників політики у визначенні відповідних стратегій.

Сприяння створенню багатофункціональних лісів, що забезпечують різноманітні екологічні, економічні і соціальні вигоди. Зосередження уваги на подальшій розробці стійких систем лісового господарства, які можуть вирішувати соціальні проблеми і вимоги, включаючи потреби лісоволодільців, шляхом створення багатофункціональних підходів з урахуванням зміни клімату.

Рішення проблем харчової та кормової промисловості для вирішення соціальних, екологічних, кліматичних та економічних змін від місцевого до глобального рівня. Проекти розглянуть всі етапи ланцюга виробництва продуктів харчування і кормів, включаючи проектування, переробку, упаковку, контроль процесу, скорочення відходів, оцінку частки продукту і безпечне використання або видалення побічних продуктів тваринного походження.

Відкриття нових ринків для інновацій в області біотехнологій, зокрема, з урахуванням заходів з боку попиту. Стандартизація і сертифікація на рівні ЄС і на міжнародному рівні необхідні, зокрема, для визначення змісту біоактивних речовин, функціональності продукту і здатності до біологічного розкладання. Буде продовжена розробка методології та підходів до аналізу життєвого циклу.

Центральна роль досліджень і інновацій для аграрної сфери також впроваджується у флагманській ініціативі ЄС-2020 «Інноваційний союз», яка вводить концепцію європейського інноваційного партнерства (EIP) в якості нового способу сприяння інноваціям.

За останні десятиліття сільське господарство зазнало значний приріст продуктивності, однак ця тенденція сповільнилася в розвинених країнах в останні роки. Фактичне зменшення було досягнуто в тому числі за рахунок серйозного напруження на природні ресурси та навколишнє середовище. Практично половина європейських сільськогосподарських угідь стикаються з проблемами якості ґрунту, що забезпечується низькими рівнями органічної речовини, і майже чверть страждає від помірної до високої ерозії. Цінність екосистеми, а разом з ними і корисність для споживача екосистеми були знижені або навіть знецінені. За останні 20 років близько 40 % сільськогосподарських угідь стали уразливими до забруднення нітратами, погрожуючи таким чином й водним ресурсам. Крім того, на сільське господарство припадає 9 % викидів парникових газів Союзу [3].

Сільське і лісове господарство досягло значних успіхів в плані узгодження виробництва з необхідністю сталого управління природними ресурсами і збереження навколишнього середовища. Однак ці позитивні події можуть бути підірвані очікуваним збільшенням обсягу сільськогосподарського виробництва в результаті зростання світового попиту. Якщо це збільшення буде досягнуто відповідно із існуючими підходами, це, в свою чергу, призведе до подальшого пошкодження природних ресурсів і навколишнього середовища.

Ці явища не є притаманними для технологічно-передових аграрних регіонів ЄС. Європа також має величезний потенціал на територіях, що характеризуються невеликими і традиційними фермами.

Для створення конкурентоспроможного та сталого виробництва продовольства, кормів, біомаси та біоматеріалу необхідно перейти до іншого шляху зростання. Цей шлях повинен включати процес адаптації до змін клімату та розумного використання біорізноманіття, відновлення екосистем та екосистемних послуг; він повинен спиратися на особливості кожної території і потенціал, пропонувані генетичною різноманітністю, з тим щоб ми об'єднали нашу багату генетичну базу з різноманітними сільськогосподарськими методами, новими і старими, і забезпечили кращий розподіл і використання обмежених природних ресурсів. Продовольчі ланцюги різноманітні і їх особливості повинні бути інтегровані: «Довгі» ланцюги поставок мають включати такі аспекти, як транспортування та зберігання, а «короткі» - ланцюжки поставок приділяють особливу увагу забезпеченню місцевими продуктами харчування та особливими атрибутами якості. Споживачі повинні бути в центрі всього цього, щоб направляти виробництво на безпечні, високоякісні продукти.

Збільшення виробництва повинно йти рука об руку з поліпшеною економічною життєздатності для первинних виробників, які постраждали від зниження частки доданої вартості в харчовому ланцюзі за останнє десятиліття. Без більшої рентабельності господарства екологічна стійкість стане ще складнішою.

Збільшення і сталість виробництва сільськогосподарської продукції буде досягнуто тільки при проведенні великих наукових та інноваційних зусиль на всіх рівнях. Неодноразово дослідники і зацікавлені сторони підкреслювали розрив між наданими результатами досліджень і застосуванням інноваційних підходів фактично на практиці при веденні сільського господарства. Нові підходи занадто затягнуті, щоб реально використовуватись на практиці, а

потреби практичного аграрія, як правило, не доводяться до відома наукової спільноти. Таким чином, важливі нововведення не реалізуються в необхідному масштабі і відповідні галузі досліджень не завжди отримують необхідну їм увагу [5].

Підвищення продуктивності та конкурентоспроможності сільського господарства вимагає, перш за все, підвищення ефективності використання ресурсів для виробництва з меншою кількістю води, енергії, добрив (особливо фосфору й азоту) і пестицидів. Природоохоронна практика вимагає також більш широкого використання відновлюваних джерел енергії та скорочення відходів відповідно до орієнтирам, наданим Дорожньою картою ресурсоефективності Європи. Сталий розвиток сільських територій вимагає зниження забруднення, захисту якості води і функціональності ґрунту, збереження біорізноманіття та екосистемних послуг, а також скорочення викидів парникових газів. Рішення повинні виходити за межі окремої ферми, а також інтегрувати більш широкий географічний контекст, включаючи лісове господарство і заповідники. Відповідні технології, підтримка ІКТ і супутникової навігації, а також нові інструменти управління, забезпечують важливий потенціал розвитку. Освіта і підготовка кадрів необхідні для розвитку потрібних навичок. Зміцнення позиції фермерів в ланцюжку поставок вимагає новаторських підходів, які підвищують прозорість, інформаційний та управлінський потенціал і надають нові якісні продукти.

Інноваційне партнерство спрямоване на розвиток конкурентоспроможного та сталого сільського та лісового господарства, яке працює в гармонії з навколишнім середовищем. Партнерство спрямоване на створення конкурентоспроможного первинного сектору, що забезпечить глобальну доступність продовольства, диверсифіковану продукцію, довгострокову пропозицію різних сировинних матеріалів для виробництва продуктів харчування і непродовольчих товарів, а також кращий розподіл доданої вартості в харчовому ланцюгу.

Щоб забезпечити стійке збільшення продуктивності сільського господарства, необхідно раціонально управляти природними ресурсами відповідно до екологічних вимог. Земля є особливо важливим фактором, оскільки це середовище, в якому спостерігаються успіхи або невдачі в просуванні до більш стійких зразків аграрного виробництва. Земля є основним ресурсом для сільськогосподарського виробництва. Землекористування взаємодіє декількома способами з якістю і кількістю води, біорізноманіттям і наданням послуг екосистем.

Зміна клімату робить упор на ґрунт як особливо уразливий ресурс. Ґрунтові функції, включаючи стійкість грантів, цикл ґрунтової води, буферну ємність поживних речовин і цілісність біотипів ґрунту, є важливими параметрами продуктивності земель. Його функція в якості поглинача вуглецю надає ґрунту ключову роль у пом'якшенні наслідків зміни клімату. Належне землевпорядкування повинно перешкоджати деградації ґрунтів і ерозії, стабілізувати ґрунтові функції і вирішувати проблеми пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптації [5].

Оперативні цілі Європейського інноваційного партнерства передбачають успішний зв'язок між передовими дослідженнями і технологіями та зацікавленими сторонами, включаючи фермерів, підприємства, промисловість, консультаційні послуги та громадські організації. Така позиція повинна допомогти перевести результати досліджень в фактичні інновації, прискорити застосування інновацій на практиці, дати систематичні відгуки від практики в науку щодо потреб в дослідженнях, розширити обмін знаннями та підвищити обізнаність про необхідність спільних зусиль щодо інвестування в стійкі інновації [3].

Європейське інноваційне партнерство прагне до досягнення синергізму шляхом заохочення обміну між партнерами з різних областей політики, секторів економіки, ініціатив і проектів, тим самим сприяючи підвищенню ефективності існуючих політичних та законодавчих інструментів, доповнюючи їх новими діями там, де це необхідно.

Країни-учасниці і зацікавлені сторони неодноразово заявляли про велику зацікавленість в просуванні інновацій в сільському господарстві в рамках всього загальносоюзного підходу. Європейська рада від 20 червня 2008 року в протоколі зазначила, що існує «необхідність в запровадженні інновацій, проведенні досліджень і розробок в галузі сільськогосподарського виробництва, зокрема для підвищення ефективності використання енергії, зростання продуктивності і здатності адаптуватися до зміни клімату». Аналогічні висновки були зроблені сільськогосподарськими організаціями та сільськогосподарськими палатами на зустрічі G20, на якій особливо підкреслювалось первинну необхідність інвестування в сільськогосподарські дослідження та інновації [5].

Концепція і зміст інвестиційного партнерства в рамках продуктивного та сталого сільського господарства обговорювалися з широким колом зацікавлених сторін. Зацікавлені сторони наголосили на необхідності сільськогосподарського інвестиційного партнерства і

наголосили на необхідності подолання розриву між сільськогосподарською практикою і наукою за допомогою розумних засобів.

Європейське інвестиційне партнерство буде заохочувати партнерів на різних організаційних і географічних рівнях, в різних секторах економіки співпрацювати і використовувати величезний потенціал для синергізму. Особлива увага буде приділятися використанню можливостей, що надаються різними політичними сферами, зокрема Спільній сільськогосподарській політиці (CAP), Європейській науково-дослідній та інноваційній політиці, політиці згуртування, політиці в галузі навколишнього природного середовища та зміни клімату, політиці в області захисту споживачів та охорони здоров'я, освітньої та наукової політиці, промислової політиці та політики в сфері інформації. Тісна співпраця і обмін важливими кейсами будуть забезпечені й іншими видами європейського інноваційного партнерства.

Таким чином, особливість аграрної політики ЄС заснована на постійній співпраці різних суб'єктів сільськогосподарського виробництва із представниками наукових сфер, громадських організацій та інших зацікавлених осіб. Таке об'єднання має на меті підвищення продуктивності, енергозбереження та ресурсоефективності сільського господарства, що на законодавчому рівні визначається у відповідних стратегіях розвитку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Тарасова І. І. Інноваційні аспекти розвитку аграрної економіки / І. І. Тарасова // Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. - 2016. - № 10. - С. 61-68. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efmapnp_2016_10_7
2. Сільське господарство та розвиток сільських районів ЄС [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ec.europa.eu/research/participants/>
3. Європейське інноваційне партнерство щодо сільськогосподарської продуктивності та сталого розвитку (EIP-AGRI) [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://ec.europa.eu/eip/agriculture/en/about/thematic-networks-%E2%80%93-closing-research-and>
4. Горизонт 2020 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.fp7-ncp.kiev.ua/assets/Horizont_2020/HORIZON-20201.pdf.
5. Законодавство Європейського союзу [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/>